

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ

NA ÚZEMÍ KRAJE

Požadavek plynulý a včasné mobilizace ozbrojených sil, prostředků a zařízení národního hospodářství, spolehlivě ochrany a obrany důležitých objektů a zařízení na území státu, odstranění následků napadení jadernými zbraněmi nepřítele, nepřetržitě a všestranné zabezpečování potřeb ozbrojených sil atd., nutně vyžaduje již v míru cílevědomou komplexní přípravu obranného systému státu.

Při plnění těchto úkolů na území státu vystanou mj. i požadavky na

- úpravu a udržování hlavních komunikačních tahů,

- zabezpečení přechodů přes vodní toky,

- ochranu živé síly a bojové techniky před účinky ZHN nepřítele,

- opatření k zabezpečení zdrojů pitné a užitkové vody,

- zabezpečení důležitých objektů, jako jsou významné mosty, vodní nádrže, hydrotechnická a energetická zařízení před činností nepřátelských diverzních skupin apod.

Tyto i další úkoly patří svým charakterem k úkolům ženijního zabezpečení a při řešení úkolů obranného systému státu jsou jeho nedílnou a důležitou součástí.

Tyto otázky jsou nové, teoreticky málo rozpracované a praktické zkušenosti z jejich realizace jsou minimální. Některé dílčí zkušenosti a poznatky byly získány na posledním spojeneckém cvičení VLTA-VA.

Domnívám se, že jednou z řídicích složek tohoto obranného systému i v nové organizaci zůstane stupeň kraj, který jako nejmenší územní celek je schopný samostatně a komplexně řešit a zabezpečovat úkoly na území kraje.

V další části uvedu vlastní názory na úkoly ženijního zabezpečení, které bude nutné v novém systému na daném stupni řešit a jejichž optimální realizaci by měla nová organizace umožňovat jak po stránce plánování a řízení, tak zejména materiálně technickými možnostmi.

Hlavní úkoly ženijního zabezpečení činnosti řídicích orgánů kraje

Úkoly ženijního zabezpečení vyplývají z úkolů, které pravděpodobně v době mimořádných opatření, popřípadě v průběhu ozbrojeného střetnutí s nepřítelem bude

nutné na daném stupni organizovat, zabezpečovat a řídit.

K těmto úkolům patří podle mého názoru ženijní opatření:

— k zabezpečení zmobilizování jednotek a útvarů, převzetí vozidel a ženijní techniky z národního hospodářství,

— k manévru jednotek a útvarů po zmobilizování,

— k zabezpečení přesunů vojenských transportů a proudů po stanovených silnicích a železnicích,

— k zabezpečení zdrojů pitné a užitkové vody,

— k obraně území, k ochraně a střežení důležitých objektů a zařízení v kraji,

— k maskování vojsk, vojenských zařízení i některých civilních objektů proti používáním druhům průzkumu nepřítelů,

— k ochraně živé síly, bojové techniky a materiálu před účinky ZHN nepřítelů, k odstranění následků po jejich použití,

— k budování míst velení,

— k likvidaci diverzně průzkumných, taktických nebo operačních výsadek nepřítelů v kraji,

— k zásobování ženijním materiálem všech organických, přidělených i dočasně podřízených jednotek a útvarů, opravám, ošetřování a udržování ženijní techniky.

Realizace těchto úkolů by se měla připravovat již v míru, potřebná opatření by měla být zakotvena do mobilizačních plánů a soustavně upřesňována.

To však předpokládá mít zpracované reálné podklady o všech řešených otázkách na území kraje a systematicky je stále upřesňovat podle konkrétních podmínek. Neméně důležitá bude i včasná součinnost se všemi zúčastněnými složkami, nadřízenými ženijními funkcionáři a štáby, s veliteli a ženijními náčelníky jednotek, útvarů a svazků, dislokovaných na území kraje.

Praktická realizace těchto úkolů ženijního zabezpečení pak bude vyžadovat:

a) Pečlivě vyhodnotit území kraje z hlediska vlivu konfigurace terénu, jeho pokrytosti a zastavenosti na ničíve faktory ZHN (především jaderných zbraní), průchodnost terénu i mimo stávající komunikační síť a podle možnosti využít vhodné prostory ke zmobilizování jednotek, jejich vybavení potřebnou technikou a prostředky, a další jejich rozmístění po zmobilizování a přesunech, ať již při celodenním odpočinku, nebo jen krátkodobých zastávkách. Rovněž tak při posuzování vhodnosti využití některých současných objektů na území kraje, jako jsou podzemní objekty, tunely, sklepy v budovách, přírodní jeskyně apod., by neměl chybět názor příslušného ženijního funkcionáře. Bylo by účelné brát tyto skutečnosti v úvahu při zpracování mobilizačních plánů, plánů přeskupení, přesunů apod., organizovaných řídicími orgány

kraje i veliteli a štáby útvarů a svazků v kraji dislokovaných, popřípadě jen územím kraje projíždějících.

b) Vyhodnocovat účinky tlakové vlny a světelného záření, např. jaderných úderů na území kraje, jejich vliv na komunikační síť, objekty na nich, možnosti vzniku závalů v osadách, v zalesněných prostorech, pravděpodobná ohniska požárů, možnosti jejich šíření, účinky na mosty a přehradní zdi vodních nádrží, na zdroje pitné vody, vodovodní a kanalizační síť, ochranné a obranné objekty polního typu apod. V součinnosti se všemi řídicími orgány navrhovat vhodná ženijní opatření k odstranění následků jaderných úderů, ztěžujících nebo znemožňujících plnění daných úkolů. K efektivnímu využití sil a prostředků je účelné řešit toto opatření komplexně, v součinnosti se všemi zúčastněnými složkami s důrazem na úkoly vojenských složek, útvarů a zařízení. Půjde zejména o vytyčení a úpravu objízdných vodních překážek na hlavních automobilních silnicích (HAS), popř. příčných automobilních silnicích (PAS), lokalizaci a hašení požárů v prostorech rozmístění nebo součinnosti vojenských jednotek, útvarů a zařízení, aktivování a zabezpečení náhradních zdrojů pitné vody, manévru silami a prostředky armády mimo ohrožené nebo nebezpečné prostory, obnovu poškozených, přípravu nových ochranných nebo obranných objektů polního typu, využití nebo přizpůsobení současných objektů a zařízení k téměř účelu.

c) Soustavně sledovat situaci na vodních nádržích všeho druhu, prověřovat opatření k jejich střežení, popřípadě snižovat hladinu, sledovat vliv vypouštění na situaci na stálých přechodech pod přehradou. V případě zničení přehrad vyhodnocovat účinky a dosah přívalové vlny, navrhovat vhodná opatření k odstranění nepříznivých důsledků na činnost vojenských útvarů a zařízení. Rovněž k tomuto úkolu bude účelná součinnost se všemi zúčastněnými složkami.

d) Sledovat situaci na všech významnějších vodních tocích, vyhodnocovat jejich režim v nejdůležitějších úsecích, mít přehled o stálých přechodech a jejich základních parametrech, což může ovlivňovat možnosti pohybu vojsk. Rovněž i sledování stavu vodní hladiny, jeho tendence, předpovědi vodních poměrů a povětrnostní podmínky mohou mít vliv při zabezpečování průchodnosti a sjezdovosti terénu. Často bude nutné řešit náhradní mostění na důležitých přechodech, úpravu brodů, zpevnování, odvodňování terénu na přístupových komunikacích k vodním tokům, objízdky v zaplaveném území apod. Pro pře-

chody vodních toků bude důležitý stupeň radioaktivního zamoření vody a vliv radiální situace na přechody přes tyto vodní toky, možnosti využití vody k technickým účelům, na MSO apod.

e) Velmi závažný úkol bude zabezpečit zdroje pitné vody jak pro organické vojenské jednotky, útvary a zařízení, tak pro útvary a svazky dočasně rozmístěné na území kraje, nebo krajem projíždějící. K tomu bude nutné mít přehled o všech současných zdrojích vody, jejich kapacitě, stavu a možnostech využití v případě potřeby. Situaci mohou ovlivnit i zdroje vody ve vojenských objektech a účelových zařízeních vojenské správy a dále připravené náhradní zdroje pitné vody. Prověřený zdroj, určený k zásobování vojsk, by měl být nepřetržitě střežen, zabezpečen před radioaktivním, biologickým a chemickým zamořením, odběr by měl být plánovitě organizován. Vzhledem k možnostem rozsáhlého zamoření a poškození zdrojů pitné a užitkové vody vzrůstá význam přípravy dostatečné kapacity náhradních zdrojů pitné vody, prostředků k úpravě a těžení vody. V součinnosti se všemi účastněnými složkami je nutné řešit ekonomické využití použitelných zdrojů vody k potřebě ozbrojených sil i civilního obyvatelstva.

f) Jeden z pasívních prostředků ochrany před napadením ZHN nepřítele je maskování, které by mělo být nepřetržitě, komplexní proti používaným prostředkům průzkumu nepřítele, a to jak vojenskými složkami, tak i civilním obyvatelstvem. Základní způsob je přírodní maskování, přísné dodržování maskovací kázně jednotlivců, světelná kázeň, zabránit vytváření zbytečných demaskujících příznaků (pohyb vozidel a jednotlivců mimo komunikace, opomíjení maskovací kapacity terénu, porušování zásad světelné kázně, zbytečný pohyb vozidel i jednotlivců v ohrožených prostorech apod.).

Podklady k organizaci a řízení ženijního zabezpečení v kraji

Úspěšné plnění uvedených úkolů a náplň práce příslušných ženijních funkcí bude vyžadovat včasnou přípravu potřebné dokumentace, a to jak vlastní práci, tak i potřebě celého štábu.

Domnívám se, že podle účelu bychom mohli rozdělit potřebné podklady do tří skupin:

- a) dokumenty a pomůcky trvale platné (tzv. teritoriální dokumentace);
- b) plánovací dokumentace;
- c) dokumenty pracovní a výkazové.

g) Organizovat zabezpečení ženijní technikou, materiálem a ženijní municí. Tento úkol bude značně rozsáhlý a náročný. Rozsah nomenklatury materiálu a prostředků 04 se bude pohybovat v rozmezí 50–70 druhů. Počet zabezpečovaných útvarů a zařízení může být značný a stupeň zabezpečení a vybavenosti ženijním materiálem, municí a ženijní technikou může být různý v závislosti na předpokládaných úkolech, tabulkových počtech, způsobených ztrátách apod. Proto bude účelné mít dostatečnou zálohu těchto prostředků, aby- chom mohli podstatně ovlivňovat plnění uložených úkolů.

V mírových posádkách na území kraje mohou vojska zanechat i různý ženijní materiál (nadbytečný, cvičný nebo ten, který se nepodaří v plném rozsahu převést).

Bude tedy účelné mít přehled o těchto ženijních prostředcích všeho druhu, zanechaných vojsky v mírových posádkách, a navrhnout nadřazené řídicí složce jejich využití dříve než budou odeslány do ženijních skladů. Stejně nutný je i přehled o ženijní technice, která zůstane v národním hospodářství v kraji po pokrytí požadavků armády, jejich rozmístění a využití.

Náročný úkol bude i vést evidenci všech ženijních prostředků, doplňovat je na plánované počty, rozdělovat a přisuzovat je k jednotkám a útvarům.

Na území kraje jsou i zdroje nomenklaturního ženijního materiálu, jako je např. dřevo v různých formách zpracování, železobetonové prefabrikáty, ocelové nosníky, různé stavební hmoty apod.

V některých situacích může i tento materiál ovlivnit splnění některých úkolů ženijního zabezpečení. Bude proto nutné tyto zdroje vyhodnotit, soustavně sledovat stav zásob tohoto materiálu, možnosti jeho těžení a využití k potřebě a zabezpečení úkolů ozbrojených sil.

Do teritoriální dokumentace můžeme zahrnout různé přehledy, důležité parametry významných ženijních objektů a zařízení, které umožňují rychle se orientovat, snadno vyhodnotit účinky činnosti nepřítele a pohotově navrhovat opatření. Tyto dokumenty mají charakter trvalé platnosti, některé se mění jen velmi pomalu nebo vůbec ne. Jejich příprava je dlouhodobá a vyžaduje spolupráci s různými složkami v kraji i vlastní průzkum v terénu.

K těmto podkladům a pomůckám by měl patřit:

Přehled vodních nádrží v kraji, obsahující podrobné technické údaje o kategorizovaných i nekategorizovaných vodních nádržích, jejich místo a účel, konstrukci a parametry přehradní hráze, maximální i minimální stav vody, charakteristiku vypouštěcích zařízení, různé varianty vypouštění, účinky přívalové vlny v několika variantách stavu vody v přehradě a rozsahu poškození přehradní zdi.

Přehled zdrojů pitné vody by mohl zahrnout významnější vodní zdroje v kraji (např. o kapacitě nad 100 m³) s uvedením místa, druhu, kapacity, technického zařízení k úpravě, těžení apod.

Přehled vodních toků s podrobnou charakteristikou hlavních vodních překážek v kraji s uvedením stavu břehů, hloubky, šířky, rychlosti proudu, stupně čistoty, období velké vody apod.

Přehled stálých přechodů přes vodní toky, který by chronologicky zahrnoval všechny stálé mosty (brody, přivozy) na nejdůležitějších řekách, jejich hlavní parametry a možnosti záložní přepravy.

Přehled úkrytů a podzemních prostorů s uvedením rozsáhlejších druhů (nad

100 m² plochy) v civilních i vojenských objektech, přesného umístění objektů, jejich druhu, plochy, odolnosti, možnosti přístupu, mírového využití i pravděpodobného nebo plánovaného použití v době mimořádných událostí.

Přehled místních zdrojů ženiijního materiálu by dával přehled o místu, druhu, kapacitě, možnosti těžení a využití zdrojů nomenklaturního ženiijního materiálu, jako např. dřeva (kulatiny, řeziva), vápna, písku, cementu, železobetonových prefabrikátů, cihel, ocelových nosníků, ocelových pletiv, lomového kamene apod.

Tuto písemnou dokumentaci popřípadě i další pomůcky by bylo možné doplnit grafickým přehledem, nejlépe na mapě 200 000, kde bychom mohli kromě těchto údajů uvést

— vhodné prostory k rozmístění vojsk vzhledem ke členitosti a přirozené mas-kovací kapacitě terénu,

— dosah přívalové vlny při nejne-pří-znivějším zničení přehrad,

— komunikační tahy HAS, plánované objíždky, náhradní přemostění apod.,

— dlouhodobé úkoly operační přípravy území kraje apod.

Z přehledu hlavních úkolů ženiijního zabezpečení činnosti územních orgánů v době mimořádných opatření na stupni kraje vyplývá značná slo-žitost a specifičnost úkolů, které bude nutné podrobněji teoreticky rozpra-čovat a dále prakticky prověřit.

Domnívám se, že tato problematika obsahuje řadu diskusních názorů, jejichž teoretické vyřešení na stránkách vojenského odborného tisku může značně přispět k optimalizaci praktických opatření.